

Bharatpur Pragma : Journal of Multidisciplinary Studies

[A Peer-Reviewed, Open Access Journal]

ISSN : 2990-773X (Print); ISSN : 2990-7748 (Online)

Published by Bharatpur Academy, Chitwan, Nepal

<https://www.bharatpurmun.gov.np>

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

राजेन्द्रप्रसाद रेग्मी (विद्यावारिधि)

Department of History, Birendra Multiple Campus, TU

Article History : Submitted 5th Dec., 2022; Reviewed 2nd Feb., 2022; Revised 1st March, 2023

Corresponding Author : Rajendra Prasad Regmi, *E-mail* : regmiraja@gmail.com

सारसङ्क्षेप

वि.सं. २०१७ सालमा राजनीतिक व्यवस्थामा भएको परिवर्तनका साथसाथै नेपालको प्रशासनिक संरचना र स्वरूपमा पनि परिवर्तन भयो। यसैक्रममा २०१८ साल वैशाखमा १४ अञ्चल ७५ जिल्ला कायम हुने भन्ने घोषणा भयो। हरेक जिल्लालाई विभिन्न गाउँ/नगर पञ्चायतमा विभाजन गरी नामकरण गरियो। नवगठित गाउँ/नगर पञ्चायत, जिल्ला पञ्चायत, अञ्चल पञ्चायत र राष्ट्रिय पञ्चायतको निर्वाचनको व्यवस्था भयो। समय समयमा भएको राजनीतिक, भौगोलिक तथा जनसांख्यिक फेरबदलको अवस्थालाई ख्याल गरी समय समयमा स्थानीय स्वरूप र संरचनामा फेरबदल भयो। ती प्रशासनिक निकायहरूमा समय समयमा नयाँ नयाँ जनप्रतिनिधिहरू निर्वाचित तथा मनोनित भए। २०६२/६३को लोकतान्त्रिक आन्दोलन र २०७२ सालको नेपालको संविधान परिकल्पना गरेअनुसार नेपालका ६ महानगरपालिका ११ उपमहानगरपालिका, २७६ नगरपालिका र ४६० गाउँ पालिका गरी जम्मा ८३० स्थानीय निकायको गठन भयो। जसमध्येको हालको भरतपुर महानगरपालिकाले ओगटेको क्षेत्रस्थित विभिन्न गाउँ/नगर पञ्चायत, गा.वि.स./नगरपालिकासहित हालको भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना, स्वरूप र निर्वाचनको प्रस्ट चित्र उतार्न यो खोज-अध्ययनको प्रयास गरिएको हो। यस खोज-अध्ययनमा प्राथमिक तथा सहायक दुवै स्रोतहरूको प्रयोग गरिएको छ। प्राथमिक स्रोतहरूमा कार्यालयहरूमा रहेका अभिलेखहरू, सरकारी दस्तावेजहरू, समय समयमा प्रशासनिक दायित्वमा रहेका महानुभाव, विभिन्न तह र निकायमा निर्वाचित पदाधिकारीहरूसंगको भेटवार्ताहरू रहेका छन् भने सहायक स्रोतहरूमा विभिन्न समयमा प्रकाशित साहित्यिक प्रकाशनहरू, संबन्धित समयका पत्रपत्रिकाहरू प्रयोग गरिएको छ। प्रस्तुत खोज-अध्ययनमा भरतपुरमहानगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिकता र नामकरणको साथै भरतपुर गाउँपञ्चायत हुँदै भरतपुर नगरपालिका भरतपुर उपमहानगरपालिका र महानगरपालिकासम्मको पुनःसंरचना, वि.सं.२०१८ वि.सं.२०२३, वि.सं.२०२६, वि.सं.२०२९, वि.सं.२०३५, वि.सं.२०३९ वि.सं.२०४३/४४, वि.सं.२०४९ वि.सं.२०५४, २०६२/६३ को जनआन्दोलन, वि.सं.२०७३ पछिको स्थानीय निकाय पुनरसंरचनापछिको प्रशासनिक संरचना, स्वरूप तथा निर्वाचनबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको विवरण उल्लेख गरिनुका साथै भरतपुर महानगरपालिकाका निर्वाचित/मनोनित जनप्रतिनिधिहरूको सम्बन्धमा उल्लेख गरिएको छ। आवश्यकताअनुसार विभिन्न शीर्षक उपशीर्षकहरू राखेर प्रस्ट पार्ने प्रयास गरिएको छ। अध्ययनको दायरा सीमित रहेका कारण यसको विवेचनाको पाटो पुरै बाँकी रहेको छ।

शब्दकुञ्जी : भरतपुर, गाउँपञ्चायत, गाउँ विकास समिति, बहुदलीय शासन व्यवस्था, लोकतान्त्रिक आन्दोलन

परिचय

नेपालका ६ महानगरपालिकाहरूमध्येको एक महानगरपालिका, नेपालको मध्यवर्ती भूभागस्थित चितवन जिल्लाको केन्द्रमा रहेको भरतपुर महानगरपालिका २०३५ सालमा नगरपञ्चायतका रूपमा स्तरोन्नति भएको थियो । २०४६ सालको सफलजनआन्दोलनपछिका बहुदलीय शासन व्यवस्थापछि नगरपालिकामा रूपान्तरण भएको र २०७२ सालमा उपमहानगरपालिका र २०७३मा महानगरपालिकामा स्तरोन्नति भएको थियो । नेपालको राजनीतिक आन्दोलनहरूमा प्रायः अग्रस्थानमा रहेर निर्णायक भूमिका देखाउँदै आएको यस महानगरपालिका बिस्तारै मेडिकल सिटी, शैक्षिक हब, कुखुरा पालन व्यवसाय, दुग्ध उत्पादन, माछा व्यवसाय, कृषि क्षेत्र आदि विविध क्षेत्रमा विकासले निकै गती समात्दै अघि बढिरहेको यस भरतपुर महानगरपालिका एक नमुना महानगरपालिकाका रूपमा अगाडि बढिरहेको छ ।

आदिवासी, थारू, दराइ र कुमालहरूको बस्तीका रूपमा रहको यस इलाका २०१२ सालमा राप्ती उपत्यका विकास योजना प्रारम्भ भएपछि नेपालका विभिन्न भूभागहरूबाट विभिन्न जातजातिहरूको आगमनपछि विकसित हालको भरतपुर महानगरपालिका क्षेत्रमा नयाँ तथा मिश्रित समाज निर्माण भयो । नयाँ र मिश्रित समाजका कारण यो क्षेत्र एक चेतनशील समाजका रूपमा अगाडि बढ्दै आयो । परिणामतः अन्य जिल्लाहरूका तुलनामा यो चितवन जिल्ला त्यसमा यस महानगरपालिका क्षेत्र हर क्षेत्रमा अग्रस्थानमा रहँदै आयो । अतः यस महानगरपालिकाको प्रोफाइल तयार गर्ने सन्दर्भमा यस क्षेत्रको प्रशासनिक संरचना र जनप्रतिनिधिहरूको विवरणात्मक तथ्याङ्कसहितको यस महानगरपालिकाको सामान्य परिचय दिनु यस लेखको उद्देश्य रहेको छ ।

भौगोलिक अवस्थिति

वाग्मती प्रदेशको सुदूर पश्चिम-दक्षिणमा रहेको चितवन र चितवनको पश्चिम भागमा रहेको भरतपुर महानगरपालिकाको पूर्वमा रत्ननगर नगरपालिका, कालिका नगरपालिका र इच्छाकामना पश्चिममा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र नारायणी नदीले छुट्टयाएको नवलपरासी जिल्ला उत्तरमा नारायणी नदीले छुट्टयाएको नवलपरासी र तनहुँ जिल्ला र दक्षिणमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज रहेको छ । कुल क्षेत्रफल ४३२.९५ वर्ग कि.मि.मा फैलिएको यस महानगरपालिका २७° ३२' ५८" देखि २७° ४५' ४०" उत्तरी अक्षांश र ८४° ९' ४१" देखि ८४° २९' ५" पूर्वी देशान्तरमा अवस्थित रहेको छ । पूर्वउत्तरमा रहेको वडा नं. २९ कविलासपुर इलाका अधिकांश भूभाग पहाडी भूभागमा पर्दछ भने अन्य २८ वडाहरू समथर भूभागमा पर्दछ । यसको होचो भाग गोलाघाट सामुद्रिक सतहबाट १४० मिटरदेखि अग्लो भाग कविलासपुर गढी ११८४ मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित रहेको छ ।

ऐतिहासिकता र नामकरण

पौराणिक कालदेखि नै यस क्षेत्रमा रहेको देवघाट क्षेत्रले पौराणिक कालदेखि नै विशेष महत्त्व पाउँदै आएको भए पनि प्राचीन कालमा काठमाडौँबाट राजा मानदेवले गण्डकीपारिको भूभागमा आक्रमण गर्दा यहाँको कविलासपुर गढीको मार्ग प्रयोग गरेको भए पनि, अंशुवर्माले भारत र चीनबीचको व्यापारिक मार्गका रूपमा यहाँको बाटो प्रयोगमा ल्याएका भए पनि पाल्पाली राजाले यहाँको कविलासपुरमा शीतकालीन मुकाम बनाउनुका साथै एक प्रशासकीय स्थानका रूपमा प्रयोगमा ल्याएको भए पनि भरतपुर शब्दको प्रयोग त्यति लामो समयदेखि प्रचलनमा रहेको देखिदैन । राणाकाल पूर्वका कार्यालयिक दस्तावेजहरूमा हालको चितवनको पहाडी भूभाग र माडी इलाकाबाहेकका क्षेत्रमा ४ वटा प्रगन्ना चितौन (हालको पूर्वी चितवन), वेलौद (हालको गीतानगर पटिहानी जगतपुर इलाका) संजौटकोट (नारायणगढ, भरतपुर, मंगलपुर कल्याणपुर र त्यस भन्दा पश्चिमको टाडी परेका भूभागहरू) गहिरवाड (मंगलपुरभन्दा पश्चिमतर्फ मेघौलीसम्मका गहिरौ भूभाग जसलाई राणाकालमा कालाबञ्जार प्रगन्ना भन्ने गरिन्थो) गरी ४ वटा प्रगन्ना रहेको, राणाकालमा चितवन माल इलाकाअन्तर्गत

सोह्रहजार (चितवनको पहाडी भूभाग), चितौन (हालको पूर्वी चितवन क्षेत्र), टाँडी (भरतपुर र भरतपुरदेखि पश्चिममा रहेको नारायणपुर फूलवारी शिवनगर शुक्रनगरसम्मको टाँडी परेको भूभाग), वेलौद (गीतानगरदेखि पश्चिम दक्षिण हुँदै जगतपुर, ध्रुवसम्मको रापती नदीकिनारको भूभाग), कालाबन्जार (मंगलपुर, शारदानगर, दिव्यनगर मेघौलीसम्मको नारायणी नदीभन्दा दक्षिणमा रहेको गहिरो भाग) र माडी (माडी उपत्यका) गरी ६ वटा प्रगनामा विभाजित गरिएको (रेग्मी : २०७४, परिशिष्ट नं.३) र सोह्रहजार चितवनका मौजाहरू बाहेक चितवनका समथर भूभागहरूमा वि.सं. १९७९ को नापी लगतअनुसारको सरकारी श्रेस्तामा दर्ता भएका २३२ मौजाहरू (थापा : २०५०, १८४/८५) रहेको र ती २३२ मौजाहरूमा प्रस्ट रुपमा हालको भरतपुर केन्द्रलाई संकेत गरिने गरी कहाँ कतै पनि उल्लेख गरिएको देखिँदैन। (हुनत वि.सं.१९७९को नापी लगतमा मेघौली मौजालाई पुरानो भरतपुर भनी उल्लेख गरिएको पनि देखिन्छ तर त्यो भरतपुरले हाल संबोधन गरिने भरतपुरसँग कुनै सम्बन्ध रहेको देखिँदैन)।

वि.सं. २०१८ सालमा कायम गरिएको भरतपुर गाउँपञ्चायत इलाकाभित्र बसेनी, भोजाड, बसन्तपुर, गोन्द्राड, नयाँ खैरहनी (बाबुराम पाण्डेका अनुसार नयाँ खैरनी मौजा भन्नाले हालको बालमन्दिर सिंचाइ रोड एयरपोर्ट रोड इलाका जहाँ पछिल्लो समय गुधे कुमालको मौजा रहेको भन्ने बुझिन्छ।) मौजाहरू उल्लेख भएको तर भरतपुर भन्ने मौजा वा बस्ती भने कहाँ कतै पनि उल्लेख भएको देखिँदैन।

चितवन उपत्यकामा राप्ती उपत्यका विकास परियोजना लागु भएपछि सुरुमा हेटौँडामा रहेको यस परियोजनाका कार्यालयहरू २०१२ सालबाट यस स्थानमा रहेको निर्जन घना जङ्गल फडानी गरी कार्यालयहरू स्थापना भएको, कार्यालय क्षेत्रका आसपासमा विस्तारै बस्तीहरू बस्दै गएको, पहिलो पटक यस बस्तीको नाम भरतपुर रहन गएको र सरकारी लिखतहरूमा पनि त्यसपछिमात्र भरतपुर शब्द प्रयुक्त हुन गएको देखिन्छ।

यसरी हेर्दा राप्ती उपत्यका विकास योजनाको कार्यालयहरू यहाँ स्थापना भएसँगै भरतपुर शब्दले यस क्षेत्रलाई इङ्गित गराउन सुरु भएको देखिन्छ। हुन पनि अझै पनि भरतपुर महानगरपालिकाको क्षेत्र साविक कविलास गा वि स.देखि पुरै पश्चिम चितवनमा फैलिएको भए पनि भरतपुर भन्नाले चितवनको सदरमुकाम रहेको राप्ती उपत्यका विकास योजनाका कार्यालयहरू रहेको र हाल भरतपुर महानगरपालिका वडा नं. १० को इलाका हो भन्ने सामान्य धारणा रहिरहेको देखिन्छ।

स्थानीय निकायहरूको पुनःसंरचना

क. वि.सं. २०१८ देखि २०७३ फागुनसम्मको प्रशासनिक संरचना

२०१७ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि नेपालमा नयाँ प्रशासनिक संरचना कायम गर्ने क्रममा २०१८ साल वैशाख १ गते राजा महेन्द्रले नेपाल अधिराज्यमा १४ अञ्चल र ७५ जिल्लामा विभाजन गरिने छ भनी घोषणा गरे। (देवकोटा, २०४० : २२१)। श्रावण ४ गते मन्त्री परिषद्को निर्णयबाट विश्वबन्धु थापाको अध्यक्षतामा सात सदस्यीय अञ्चल तथा जिल्ला विभाजन समिति गठन भयो। १४ अञ्चल ७५ जिल्ला विभाजनको नक्सा तयार पार्न प्रो. जगतबहादुर सिंह बुढाथोकीको संयोजकत्वमा एक उपसमिति गठन भयो। (देवकोटा, २०४०: २२१) २०१८ २०१८ साल माघ ११ गते गाउँपञ्चायत ऐन घोषणा भयो। (नेपाल ऐन संग्रह, २०३१ : ६) जसअनुसार कानुनले तोकेको गाउँ/नगर वा मौजा वा गाउँ/नगर वा मौजाहरूको समूहलाई गाउँ/नगर सभा र गाउँ/नगर सभाले निर्वाचन गरेको कार्यकारिणी समितिलाई गाउँ/नगर पञ्चायत भनिने व्यवस्था रहेको थियो। (नेपाल ऐन संग्रह, २०३१:१०-१४) जुन एकाइ पञ्चायती व्यवस्थाको तल्लो स्थानीय निकायका रूपमा रहेको थियो। वि.सं. २०१८ माघ १२ गते गाउँपञ्चायत (निर्वाचनसम्बन्धी नियमहरू), २०१८ गजेटमा प्रकाशित भयो। (देवकोटा, २०४०:१०२९) स्मरण रहोस् यसभन्दा अगाडि नै विभिन्न जिल्लाहरूमा गाउँपञ्चायत गाउँ सभा निर्वाचन निर्देशिका सर्कुलर भैसकेको र सो निर्देशिकाअनुसार निर्वाचन कार्यक्रम २०१८ माघ ८ गतेबाट हुने भन्ने कुरा

उल्लेख भइसकेको देखिन्छ । (गाउँ सभा गठन र गाउँपञ्चायत निर्देशिका २०१८)

उपरोक्त व्यवस्थाअनुसार तत्कालीन चितवनका २२ गाउँपञ्चायतमध्ये भरतपुर एक गाउँपञ्चायत कायम भयो । तत्कालीन निर्वाचन डोरको पत्रमा उल्लेख भएअनुसार पूर्वमा बरुण्डाभार जङ्गल, पश्चिममा नारायणी नदी, उत्तरमा रामनगरसमेत र दक्षिणमा पारसनगर क्षेत्रभित्रका नारायणगढ, आँपटारी, ढिमुरा, रामनगर, क्षेत्रपुर, भोजाड बसेनी, नौरडे, बसन्तपुर, भरतपुर, गोद्राड, कठसिरी गौरीगन्ज, बरुवा, सलेनी, लंकु धुरपानी बस्तीहरू र सो बस्तीभित्र बसोबास गर्दै आइरहेका ५००० जनसंख्या भएको क्षेत्रलाई भरतपुर गाउँ सभा इलाका कायम गरियो ।

२०२३ सालमा चितवनको गाउँपञ्चायतको संरचना संख्यामा परिवर्तन भयो । भरतपुर गाउँपञ्चायतलाई भरतपुर र नारायणगढ गाउँपञ्चायत गरी दुई गाउँपञ्चायत कायम भए । भरतपुर गाउँपञ्चायत कार्यालय हालको भरतपुर वडा नं. १०को वडा कार्यालय रहेको स्थानमा रहेको थियो भने वि.सं. २०३५मा भरतपुर नगर पञ्चायत घोषणा नहुँदासम्म चितवनमा भरतपुर र नारायणगढ अलग अलग गाउँपञ्चायत कायम रहिरहे । पछिमात्र यी दुवै गाउँपञ्चायत र कल्याणपुर गाउँपञ्चायतका केही इलाकाहरू समेटेर भरतपुर नगर पञ्चायत कायम गरिएको घोषणा भयो । (विस्तृत जानकारीका लागि रेम्मी: २०७८, १०६-३७० हेर्नुहुन)

वि.सं. २०३५ मा चितवन जिल्ला गाउँ तथा नगर पञ्चायत वडा विभाजन टोलीको मिति २०३५ माघ ६ गतेको निर्णय अनुसार भरतपुर गाउँपञ्चायत, नारायणगढ गाउँपञ्चायत र साबिक कल्याणपुरको सानो यज्ञपुरी ठुलो यज्ञपुरी, कचपचे, कृष्णपुर र प्रेमबस्ती (अन्य गाँउ पञ्चायतमा समावेश भएको बाहेक) समेत गरी १२ वडा रहने गरी भरतपुर नगर पञ्चायत कायम रहने निर्णय भए अनुसार भरतपुर नगर पञ्चायतको क्षेत्र निर्धारण गरिएपछि वि.सं. २०३५ फागुन २५ गते भरतपुर नगर पञ्चायतको घोषणा गरिएको थियो ।

तत्कालीन भरतपुर नगर पञ्चायत ६०३८ हेक्टर क्षेत्रफलमा फैलिएको थियो भने वि.सं २०३८ सालको जनगणनामा यहाँको जनसंख्या २७६०२ रहेको थियो ।

वि.सं.२०४६ सालमा बहुदलीय शासन व्यवस्थाको पुनर्स्थापनापछिको परिवर्तित राजनीतिक परिवेशमा भरतपुर नगर पञ्चायतको नामकरण परिवर्तन गरी भरतपुर नगरपालिका भनिनुका साथसाथै भौगोलिक सीमाना र क्षेत्रफल र वडाहरूको संख्या र संरचनामा पनि केही परिवर्तन भयो । वि.सं.२०४९ मा नारायणपुर गाउँपञ्चायतका केही भूभाग कैलाशनगरको केही भूभाग, रामबाघ, गुलाफबाघ, आनन्दपुर र नारायणपुरको पश्चिमी भूभाग समेटेर भरतपुर नगरपालिकाको वडा नं. १३ र तोरीखेत नारायणपुरको पूर्वी भूभाग समेटेर भरतपुर नगरपालिकाको वडा नं. १४ थप कायम गरियो । वडा नं. ८ मा गीतानगर गाउँपञ्चायतको पारसनगर इलाकाका केही भूभागहरू थप गरियो ।

यसरी नै भरतपुर नगरपालिकालाई स्तरोन्नति गरी उपमहानगरपालिका घोषणाका लागि वि.सं. २०७१ आषाढ १६ गते कार्य प्रारम्भ गरी वि.सं.२०७१ मार्ग १३ मा मन्त्रीपरिषद्बाट उपमहानगर बनाउन सिफारिस गरियो । सो समयमा साविक भरतपुर नगरपालिकाका १४ वटा वडाहरू, र गीतानगर, पटिहानी, शिवनगर एवम् फूलवारी गाउँ विकास समिति समावेश गरी भरतपुर उप-महा नगरपालिका घोषणा भयो जसलाई तलको तालिकाबाट प्रस्ट पार्ने प्रयास गरिएको छ ।

क्र.सं.	भरतपुर उप म.न.पा.को वडाहरू	साविक वडा तथा गा.वि.स.अन्तर्गतका पुराना वडाहरू
१	१	भ न पा १
२	२.	भ.न.पा २
३	३.	भ.न.पा. वडा नं. ३
४	४.	भ.न.पा. वडा नं. ४
५	५.	भ.न.पा. वडा नं. ५
६	६.	भ.न.पा. वडा नं. ६

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

७	७.	भ.न.पा. वडा नं. ७
८	८.	भ.न.पा. वडा नं. ८
९	९.	भ.न.पा. वडा नं. ९
१०	१०.	भ.न.पा. वडा नं. १०
११	११.	भ.न.पा. वडा नं. ११
१२	१२.	भ.न.पा. वडा नं. १२
१३	१३.	भ.न.पा. वडा नं. १३
१४	१४.	भ.न.पा. वडा नं. १४
१५	१५.	मंगलपुर गा.वि.स. का १, २ र ३ नं. वडाहरू
१६	१६.	मंगलपुर ४ र ६ नं. वडाहरू
१७	१७.	मंगलपुर गा.वि.स.का ५ र ९ नं. वडाहरू
१८	१८.	मंगलपुर गा.वि.स.का ७ र ८ नं. वडाहरू
१९	१९.	फूलवारी गा.वि. स.
२०	२०.	गीतानगर गा.वि. स का १, २, र ३ नं. वडाहरू
२१	२१.	गीतानगर गा.वि. स का ४, ५, र ६ नं. वडाहरू
२२	२२.	गीतानगर गा.वि.स का ७, ८, र ९ नं. वडाहरू
२३	२३.	शिवनगर गा.वि.स. का १, २, ३ र ४ नं. वडाहरू
२४	२४.	शिवनगर गा.वि.स. का ५, ६ र ७ नं. वडाहरू
२५	२५.	शिवनगर गा.वि.स. का ८ र ९ नं. वडाहरू
२६	२६.	पटिहानी गा.वि.स. का १, ६ र ९ नं. वडाहरू
२७	२७.	पटिहानी गा.वि.स. का २ र ३ नं. वडाहरू
२८	२८.	पटिहानी गा.वि.स. का ७ र ८ नं. वडाहरू
२९	२९.	पटिहानी गा.वि.स. का ४ र ५ नं. वडाहरू

भरतपुर उपमहानगरपालिका अन्तरगतका गा पं. / गा वि स. तथा नगरपालिकाहरू तालिकामा

२०१८	२०२३	२०३५	२०३९	२०४९	२०५४	२०७१	२०७२
भरतपुर	भरतपुर नारायणगढ	भरतपुरन.पं ०३५।११।२५	भरतपुर न पं.	भरतपुर न पा.	भरतपुर न पा.	भरतपुर न.पा.	भरतपुर उ.म.न.पा०७१।८।१३
कल्याणपुर	कल्याणपुर श्रीपुर	नारायणपुर	नारायणपुर	फूलवारी	फूलवारी	फूलवारी	
	मंगलपुर	मंगलपुर	मंगलपुर	मंगलपुर	मंगलपुर	मंगलपुर	
शिवनगर	शिवनगर	शिवनगर	शिवनगर	शिवनगर	शिवनगर	शिवनगर	
गीतानगर	गीतानगर	गीतानगर	गीतानगर	गीतानगर	गीतानगर	गीतानगर	
पटिहानी	पटिहानी	पटिहानी	पटिहानी	पटिहानी	पटिहानी	पटिहानी	

भरतपुर नगरपालिका अन्तरगतका साविक गाउँपञ्चायत / विकास समितिका जननिर्वाचित प्रधानपञ्च तथा उपप्रधानपञ्चहरूको विवरणात्मक तालिका

गा.पं. / गा.वि.स.	भरतपुर	नारायण गढ	कल्याणपुर	श्रीपुर	कविलास
२०१८	लालकुमार श्रेष्ठ चिजकुमार श्रेष्ठ		शमशेरबहादुर धिमिरे बेदराज उपाध्याय		बृखलाल गुरुड गणेशबहादुर गुरुड

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

२०२३	सूर्यप्रसाद पन्त	लालकुमार श्रेष्ठ	जयबहादुर तामाङ	मेदिनीराज थापा	कालु गुरुङ
	हस्तबहादुर गुरुङ	केशवराज सापकोटा	हिमबहादुर तामाङ	दिवाकर दुङ्गना	बलबहादुर गुरुङ
२०२६	सूर्यप्रसाद पन्त पन्तको निधनपछि मोहनबहादुर कार्की	मुक्तिलाल चुके	लालबहादुर तामाङ	नरप्रसाद कोइराला	अकबहादुर गुरुङ
	वीरेन्द्रबहादुर केसी	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	जवाहरलाल प्रधान	बेणीप्रसाद सुवेदी	कृष्णबहादुर गुरुङ
२०२९	जडबहादुर गुरुङ	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	लालबहादुर तामाङ	मेदिनीराज थापा	अकबहादुर गुरुङ
	रेखादेवी थापा	दधिराम सापकोटा	कृष्णलाल पौडेल	डिल्लीराज सापकोटा	मनिराम लामा
२०३५	भरतपुर नगर पञ्चायत			नारायणपुर	धनीलाल गुरुङ
	मुक्तिलाल चुके			मुक्तिनाथ अधिकारी	
	दधिराम सापकोटा			मेदिनीराज थापा	अकबहादुर गुरुङ
२०३९	मुक्तिलाल चुके			मुक्तिनाथ अधिकारी	धनकीलाल गुरुङ
	जडबहादुर गुरुङ			कृष्णराज पौडेल	रत्नबहादुर गुरुङ
२०४३	हेमबहादुर पिया			भक्तिप्रसाद तिमिल्सिना	भीमबहादुर गुरुङ
	डा.गंगाधर लम्साल			देवीरमण अधिकारी	शमशेरबहादुर गुरुङ
२०४९	मुक्तिलाल चुके			फूलवारी	धनकीलाल गुरुङ
				देवीरमण अधिकारी	
२०५४	जगन्नाथ पौडेल			विश्वराज पौडेल	भीमबहादुर गुरुङ
	हेमबहादुर पिया			शम्भु भण्डारी	सेतुलाल तामाङ
	देवी ज्ञवाली			गंगाबहादुर गुरुङ	टकबहादुर गुरुङ

चित्रवन नगरपालिका

आर्थिक वर्ष २०६८/६९को आर्थिक बजेटमा नेपाल अधिराज्यमा ४१ वटा नगरपालिका थप गर्ने भन्ने कुरा उल्लेख भए अनुसार वि.सं. २०६८ श्रावण १ गतेबाट शारदानगर र गुञ्जनगर गा.वि.स.समेटेर चित्रवन नगरपालिका गठन भयो । तर तत्कालीन राजनीतिक अस्थिरताका अवस्थामा कार्यान्वयन हुन सकिरहेको थिएन । वि.सं. २०७१ जेठ ४ गतेबाट मात्र यो नगरपालिका कार्यान्वयनमा आएको हो । तत्कालीन समयमा यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६२.२ वर्ग कि.मि रहेको थियो । पछि भरतपुर नगरपालिका उपमहानगरपालिका हुँदा, पश्चिम चितवनका जगतपुर, पार्वतीपुर, शुक्रनगर र मेघौली मिलेर नारायणी नगरपालिका गठन हुँदा पश्चिम चितवनमा बाँकी रहेको दिव्यनगर गा.वि.स यसै चित्रवन नगरपालिकामा समाहित भएको देखिन्छ । सो समयमा गठन भएको चित्रवन नगरपालिकाका वडाहरूको संरचना तलको तालिकाबाट प्रस्ट हुनेछ ।

क्र.सं.	चित्रवन नगरपालिकाका वडाहरू	साविक गा.वि.स.	साविक वडाहरू
१	वडा नं.१	शारदानगर	३, ४, ५
२	वडा नं.२	शारदानगर	२
३	वडा नं.३	शारदानगर	१
४	वडा नं.४	शारदानगर	७ र ८
५	वडा नं.५	शारदानगर	५ र ९
६	वडा नं.६	गुञ्जनगर	१

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

७	वडा नं.७	गुञ्जनगर	२
८	वडा नं.८	गुञ्जनगर	३, ४ र ९
९	वडा नं. ९	गुञ्जनगर	५
१०	वडा नं.१०	गुञ्जनगर	६ र ७
११	वडा नं.११	गुञ्जनगर	८
१२	वडा नं.१२	दिव्यनगर	१, ८ र ९
१३	वडा नं.१३	दिव्यनगर	६ र ७
१४	वडा नं.१४	दिव्यनगर	२, ३ र ५

चित्रवन नगरपालिका अन्तरगतका गा.पं. / गा.वि.सं.हरू तालिकामा

शारदानगर	शारदानगर	शारदानगर	शारदानगर	शारदानगर	शारदानगर	.चित्रवन	चित्रवन
	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	२०७१/२/४	२०७२
रातापुर	रातापुर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर	गुञ्जानगर		
भगडी	सिसुवार	दिव्यनगर	दिव्यनगर	दिव्यनगर	दिव्यनगर	.दिव्यनगर	

चित्रवन नगरपालिका अन्तरगतका गा.पं. / गा.वि.सं.हरूमा निर्वाचित प्रधानपञ्च उपप्रधानपञ्च / अध्यक्ष उपाध्यक्षहरूको विवरण तालिकामा

गा.पं. / गा.वि.सं.	शारदानगर	गुञ्जनगर	रातापुर	भगडी
२०१८	चन्द्रवीर गुरुङ	-	रामकुमार श्रेष्ठ	बाबुराम महतो
	अग्निविलास शर्मा २०१९बाट अग्निविलास प्रधानपञ्च		गमनामोहन अधिकारी	धर्मराज महतो
२०२३	गिरिबहादुर गुरुङ	गञ्जसिंह तामाङ	बमबहादुर अर्याल	सिसुवार धर्मराज महतो
	मेघराज गुरुङ	जमुनाप्रसाद श्रेष्ठ	डिल्लीराम महतो	यज्ञदेव प्रधान
२०२६	गिरिबहादुर गुरुङ	बलबहादुर खत्री	बमबहादुर अर्याल	धर्मराज महतो एकवर्षपछि नयनसिंह गुरुङ
	दुर्गादत्त वाग्ले	दिलबहादुर मगर	डम्बरबहादुर ठकुरी	यज्ञदेव प्रधान
२०२९	टेकप्रसाद गुरुङ	देवानसिंह घले	बाबुराम श्रेष्ठ	नैनसिंह गुरुङ
	चिनबहादुर खत्री	खेमनाथ शास्त्री	दुलारी महतो	चूडामणि चौधरी
२०३५	पदमबहादुर गुरुङ	देवानसिंह घले सहवरणबाट जीवनाथ घिमिरे		दिव्यनगर देवेश्वर चौधरी
	गञ्जसिंह गुरुङ सहवर णबाट जीवनराम महतो	भीमबहादुर श्रेष्ठ सहवरणबाट आइतसिंह घले		मुक्तिनाथ भण्डारी
२०३९	आसबहादुर लामा जीवनराम महतो	टेकबहादुर घले रामबहादुर थापा		गुरुदत्त पौडेल लीलाधर चौधरी

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

२०४३	आसबहादुर लामा	टेकबहादुर घले		गुरुदत्त पौडेल
	सिंहराज गुरुङ	नेत्रलाल पौडेल		जयकृष्ण भुषाल
२०४९	आसबहादुर लामा	आइतसिंह तामाङ		गुरुदत्त पौडेल
	राममणि महतो	विष्णु ढकाल		डिल्लीराम चौधरी
२०५४	आसबहादुर लामा	टेकबहादुर घले		बुद्धिबहादुर गुरुङ
	चुडामणि खरेल	अमरबहादुर तामाङ		जीवनराम महतो

नारायणी नगरपालिका

नेपाल सरकारले ६१ वटा नगरपालिका थप गर्ने योजनाअनुसार पश्चिम चितवनका जगतपुर पार्वतीपुर, शुक्रनगर र मेघौली चार गा.वि.स. समिलित यस नगरपालिकाको घोषणा २०७१ मार्ग १६ गते भएको थियो । यस नगरपालिकाको कूल क्षेत्रफल ७२.६ वर्ग कि.मि. रहेको छ । यस नगरपालिकामा समाहित चार गा.वि.स.का कुन कुन वडाहरू नारायणी नगरपालिकाका कुन कुन वडाहरूमा रहेका थिए भन्ने तथ्य तलको तालिकाबाट प्रस्ट हुनेछ ।

क्र.सं.	नारायणी नगरपालिकाका वडाहरू	साविक गा.वि.स.	साविक वडाहरू
१	वडा नं.१	मेघौली	मेघौली १, २ र ३
२	वडा नं.२	"	मेघौली ४, ६ र ७
३	वडा नं.३	"	मेघौली ५, ८ र ९
४	वडा नं.४	शुक्रनगर	शुक्रनगर १ र २
५	वडा नं.५	"	शुक्रनगर ४, ५, ६ र ९
६	वडा नं.६	"	शुक्रनगर ३, ७ र ८
७	वडा नं.७	पार्वतीपुर	पार्वतीपुर १, ५ र ६
८	वडा नं.८	"	पार्वतीपुर २, ३, ४ र ७
९	वडा नं. ९	"	पार्वतीपुर ८ र ९
१०	वडा नं.१०	जगतपुर	जगतपुर १ र २
११	वडा नं.११	"	जगतपुर ३, ४, ५ र ६
१२	वडा नं.१२	"	जगतपुर ७, ८ र ९

नारायणी नगरपालिका अन्तरगतका गा.पं./गा.वि.सं.हरू तालिकामा

२०१८	२०२३	२०३५	२०३९	२०४९	२०५४	२०७१	२०७२
	मेघौली	मेघौली	मेघौली	मेघौली	मेघौली	नारायणी (१६ मार्ग २०७१)	नगरपालिका
	शुक्रनगर	शुक्रनगर	शुक्रनगर	शुक्रनगर	शुक्रनगर		
	पार्वतीपुर		पार्वतीपुर	पार्वतीपुर	पार्वतीपुर		
	जगतपुर	जगतपुर	जगतपुर	जगतपुर	जगतपुर		

चित्रवन नगरपालिका अन्तर्गतका गा.पं./गा.वि.सं.हरूमा निर्वाचित प्रधान पञ्च उपप्रधानपञ्च/अध्यक्ष उपाध्यक्षहरूको विवरण तालिकामा

गा.पं./गा.वि.सं.	जगतपुर	पार्वतीपुर	शुक्रनगर	मेघौली
२०१८	-	-	-	-
२०२३	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	पहलसिंह तामाङ	कृष्णविलास अधिकारी	हरिप्रसाद मिलन
	मेघनाथ धिमिरे	आइतमान तामाङ	मित्रबन्धु शर्मा	पदमलाल नापित
२०२६	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	पहलसिंह तामाङ	खड्कबहादुर काफ्ले	पदमलाल नापिक
	धनबल्लभ न्यौपाने एक वर्षपछि रामबहादुर सिंह	आइतमान तामाङ	सूर्यनारायण चौधरी	मानबहादुर कुमाल
२०२९	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	खिला शर्मा	कृष्णप्रसाद दवाडी	दलसिंह थापा
	मुरलीमोहन खनाल	बिडीराम पन्त	बलभद्र सुनुवार	लक्ष्मीनारायण शास्त्री
२०३५	इन्द्रलाल श्रेष्ठ	पार्वतीपुर गा.पं. नभएको अवस्था	धनप्रसाद श्रेष्ठ	गोपालप्रसाद जोशी
	राजकुमार श्रेष्ठ		दुलारी महतो	सत्यनारायण चौधरी
२०३९	पदमप्रसाद भुषाल	विडीराम पन्त	कृष्ण महतो	सत्यनारायण चौधरी
	लालबहादुर विश्वकर्मा	रत्नदास सापकोटा	खगेश्वर सापकोटा	हरिभक्त आचार्य
२०४३	इन्द्रलाल पिया	तिलकबहादुर राना	धनबहादुर पुन	जयमंगल कुमाल
	भवानीप्रसाद चालिसे	शुक्रबहादुर गुरुङ	धर्मराज महतो	बालकृष्ण ढकाल
२०४९	चन्द्रकान्त भट्टराई	शेखरनाथ धिमिरे	विजयकुमार भुजेल	हरिचन्द्र महतो
	नारायणप्रसाद सिग्देल	धनप्रसाद गुरुङ	धनप्रसाद गुरुङ	बालकृष्ण ढकाल
२०५४	खगेश्वर पौडेल	जगन्नाथ कँडेल	धर्मराज महतो	कृष्ण भुर्तेल
	श्रीमान थिङ	कृष्णकुमार श्रेष्ठ		आसबहादुर कुमाल

भरतपुर नगरपालिका उप-महानगरपालिकामा स्तरोन्नति हुने क्रममा समावेश भएका गा.वि.सं.हरूमा निर्वाचित प्रधानपञ्च र उप-प्रधानपञ्च/अध्यक्ष र उपाध्यक्षहरू तालिकामा

गा.पं./गा.वि.सं.	मंगलपुर	शिवनगर	गीतानगर	पटिहानी
२०१८	-	जोखबहादुर गुरुङ पदमबहादुर क्षेत्री	कोमलनाथ कोइराला युवराज हमाल	गर्भु महतो इन्द्रबहादुर शर्मा
२०२३	गेहेन्द्रबहादुर थापा	जोखबहादुर गुरुङ	बेदनधि पोखरेल	कमलराज पाण्डे
	विष्णुबहादुर हमाल	अम्बिकाप्रसाद वाग्ले	बुद्धिसागर बास्तोला	दयाराम गौतम
२०२६	हर्कबहादुर पोखरेल	योगनारायण पोखरेल	डिल्लीनाथ कोइराला	कमलराज पाण्डे
	इन्द्रबहादुर थापा एक वर्षपछि भक्तबहादुर दमै	लीलामणि कोइराला	इन्द्रविलास पौडेल एक वर्ष पछि बुद्धिसागर बास्तोला	दयाराम गौतम

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

२०२९	पूर्णकान्त पोखरेल	कृष्णलाल सापकोटा	बुद्धिसाग बास्तोला	कमलराज पाण्डे
	पदमबहादुर कुँवर	तुलानिधि लोहनी	भक्तबहादुर हमाल	सुरेन्द्रबहादुर
२०३५	प्रेमबहादुर पण्डित	टेकप्रसाद गुरुड	योगनारायण पोखरेल	भुवनराज पाण्डे
	तोयानाथ चापागाउँ	बिडीराम पन्त	मनोहरि कोइराला	मुक्तराज पन्त
२०३९	तोयानाथ चायागाउँ	मोहनलाल पाठक	नारायणप्रसाद कोइराला	कमलराज पाण्डे
	लालबहादुर लामा	जोखबहादुर गुरुड	विष्णुप्रसाद अधिकारी	खड्कबहादुर गुरुड
२०४३	लालबहादुर लामा	गुणराज पाठक	नारायणप्रसाद कोइराला	कमलराज पाण्डे
	गनबहादुर बानिया	उमा राना	थमनबहादुर थापा	विष्णुप्रसाद वाग्ले
२०४९	लालबहादुर लामा	टंकलाल पौडेल	थमनबहादुर थापा	रामलाल महतो
	केशवकुमार अधिकारी	राधाकृष्ण लामा	रामबहादुर थापा	मधुसुदन सापकोटा
२०५४	केशवकुमार अधिकारी	राधाकृष्ण लामा	मणिराज श्रेष्ठ	मधुसुदन सापकोटा
	पतिराम गुरुड	श्रीमती इन्दु गुरुड	काशीप्रसाद श्रेष्ठ	रामजीप्रसाद सापकोटा

वि.सं. २०७३ फागुनपछि भरतपुर महानगरपालिकाको संरचना

नेपालका संविधान २०७२ को घोषणा र सो संविधानले परिकल्पना गरेअनुसार नेपाल अधिराज्यका स्थानीय निकायहरूको पुनर्संरचनाको क्रममा चितवनमा भरतपुर उप-महानगरपालिका, नारायणी नगरपालिका, चित्रवन नगरपालिका (वि.सं. २०७२ मा साविक चित्रवनमा दिव्यनगर गा.वि.स.समेत समावेश भएको थियो), कविलास गाउँ पालिका समेटेर भरतपुर महानगरपालिका घोषणा गरियो ।

महानगरपालिकाको संरचना

१	भ.उ.म.न. वडा नं. १ र ३	रामनगर, ठिमुरा, देवघाट, पोखरा बसपार्क, लीलाचोक, पुलचोक,
२	भ.उ.म.न. वडा नं. २	बालकुमारी पूर्वी क्षेत्र र क्षेत्रपुर तिनखोलेमेनरोड, मिलनरोड, मेयरचोक, क्षेत्रपुर, मिल्सएरिया, रामेश्वर टोल, सहीदचोक, बेलचोक
३	भ.उ.म.न. वडा नं. ४	न्युरोड नौघरे र बाह्रघरे,
४	भ.उ.म.न. वडा नं. ५ र ६	धर्मचोक, लंकु, यज्ञपुरी, शिवघाट, रामघाट लक्ष्मीपुर, बाह्रघरे
५	भ.उ.म.न. वडा नं. १३ र १४	तोरीखेत, नारायणपुर, कैलाशनगर, आनन्दपुर, रामबाघ
६	भ.उ.म.न. वडा नं. २१ र २२	इन्द्रपुरी, चोकबजार, पारसनगर र गीतानगर, केसरबाघ
७	भ.उ.म.न. वडा नं. ७	तेह्रसाल चोक, प्रेमबस्ती, सीतारामचोक, कृष्णपुर
८	भ.उ.म.न. वडा नं. ८	शरदपुर, गौरीगञ्ज र पारसनगर
९	भ.उ.म.न. वडा नं. ९	काँडाघारी, सिमेन्ट फ्याक्ट्री, साभा टोल, गोन्द्राङ, शरदपुर, गोन्द्राङ, कोक फेक्ट्री
१०	भ.उ.म.न. वडा नं. १०	वीरेन्द्र क्याम्पस क्षेत्र, चौविसकाठी क्षेत्र, हाकिमचोक स्याउली बजार, रिजाल(चोक, बालमन्दिर क्षेत्र, एयरपोर्ट क्षेत्र, दीपेन्द्रनगर
११	भ.उ.म.न. वडा नं. ११	लामा टोल, जखडीमाइ, गणेशथान, बसेनी, भोजाड, बर्मेली टोल
१२	भ.उ.म.न. वडा नं. १२	नौरडे, मिलनचोक, जागृतचोक, कालिकाटोल, बसन्तचोक, आस्थाचोक, गोन्द्राङ वियर फेक्ट्री
१३	भ.उ.म.न. वडा नं. २० र २८	गंगानगर उज्जेलनगर चम्पानगर, ब्रम्हपुरी
१४	भ.उ.म.न. वडा २४, २५ र २९	राधापुर, शान्तिपुर, शिवनगर, सुन्दरवस्ती, हनुमाननगर, पकौडी

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

१५.	भ.उ.म.न. वडा नं. १५, १९ र २३	दक्षिण मंगलपुर, मंगलपुर बजार, श्रीपुर, महेन्द्रचोक, फुलवारी चोक,
१६.	भ.उ.म.न.वडा १६, १७ र १८	उत्तर मंगलपुर, मोहनपुर विजयनगर, शरणपुर, ढड्डाघारी, ब्रम्हपुर, साने गढी तुलो गढी, पश्चिम रामपुर
१७.	चि. न.पा.वडा १, २ र ११	हरैया, उत्तर शारदानगर, बन्गाई, बेलुवा, भुवनवस्ती, लगौटा
१८.	चि.पा.वडा ७, ९, १०	गुञ्जानगर, चनौली, शशीनगर, भुवनवस्ती, राङ्गञ्ज, गाजीपुर, शशीनगर
१९.	चि. न.पा वडा ३, ४ र ६	शारदानगर हेल्थपोष्ट, शारदानगर टाउन, मिलडाँडा, गुञ्जानगर किरणगञ्ज
२०.	चि. न.पा.वडा ५ र ८	चन्द्रनगर, नयाँबजार, भीमनगर, सिमलटाँडी, दद्रेनी, चनौलीबजार, शंकरचोक
२१.	ना. न. पा. ७, ८ र ९	सीतापुर, कञ्चनबस्ती, पार्वतीपुर, रङ्गला, रतपुर, पहारिलोटा, र मणिपुर
२२.	भ. उ म न पा २६ र २७	धनौजी, पटिहानी टाउन, छितामाई, सुन्दरबस्ती
२३.	ना. न.पा १० र ११	जगतपुर, कसरा, खड्कौली र मधुपुरी
२४.	ना. न पा १२	धुव नयाँबस्ती, देवीथान, जगतपुर, केरुडा
२५.	ना. न.पा. ४, ५ र ६	अमृतचोक, शुक्रनगर, लेवरनगर, सोसी
२६.	चि.न.पा. वडा १२, १३ र १४	ज्योतिनगर, भगडी, सिमरी टाउन, मिलनचोक, रातापुर र कोइलाबास (पहिलेको दिव्यनगर गाविस)
२७.	ना.न पा वडा २ र ३	पर्साढाप, डेबौली, तेलौली, मेघौली, धर्मपुर र बुद्धनगर, गौतमनगर
२८.	ना. न.पा १	साभापुर, लौखुरी, जितपुर, जितपुर अर्दौली, गोलाघाट
२९.	कविलास गा.वि.स.	जुगेडी, दासढुङ्गा, १५ किलो, चौकीडाँडा, कुसुमटार, लामागाउँ, सिमलताल, भोर्ले

स्रोत:- १. टोलबस्तीहरूका लागि भरतपुर पार्श्वीचित्र २०७६ ।

२. नयाँ वडा अन्तरगतका साविक तथा नयाँ वडाहरूका लागि बेभसाइडबाट ।

स्थानीय निर्वाचन वि.सं. २०७४ तथा वि.सं. २०७९

स्थानीय निकायहरूको पुनःसंरचनापछि निर्वाचनको पहिलो चरणमा परेको चितवन जिल्ला अन्तरगतका पालिकाहरूमा वि.सं. २०७४ वैशाख २० मा निर्वाचन भएको थियो । स्थानीय निर्वाचन प्रयोजनका लागि चितवनमा २४ दल दर्ता भए पनि भरतपुर महानगरपालिकाको निर्वाचनमा प्रमुख पदका लागि दलगत १२ जना र २ स्वतन्त्र गरी १४ जनाले र उपप्रमुखमा दलगत ९ जना र २ जना स्वतन्त्र गरी ११ जना उमेदवार खडा भएका थिए ।

यसैगरी चितवन जिल्ला अन्तरगतका पालिकाहरूमा दोस्रो स्थानीय निर्वाचन वि.सं. २०७९ वैशाख ३० गते भएको थियो । स्थानीय निर्वाचन प्रयोजनका लागि भरतपुर महानगरपालिकाको निर्वाचनमा प्रमुख पदका दलगत आधारमा १५ जना र स्वतन्त्र १२ जना गरी २७ जनाले र उपप्रमुखमा दलगत आधारमा ८ जना र स्वतन्त्र २ जना गरी १० जना चुनावी मैदानमा खडा भएका थिए ।

यस महानगरपालिकामा वि.सं. २०७४ र वि.सं. २०७९को स्थानीय तहको निर्वाचनमा निर्वाचित प्रमुख/उपप्रमुख र वडाध्यक्षहरूको विवरण तलको तालिकाबाट प्रस्ट हुनेछ ।

वडा नं.	वि.सं. २०७४		पद	वि.सं. २०७९	
	निर्वाचित जनप्रतिनिधि	दल		निर्वाचित जनप्रतिनिधि	दल
	रेणु दाहाल	मा.के.	प्रमुख	रेणु दाहाल	मा.के.
	पार्वती शाह	ने.का.	उपप्रमुख	चित्रसेन अधिकारी	ने.का.

भरतपुर महानगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको ऐतिहासिक अध्ययन

१	जयराम श्रेष्ठ	ने.का.	वडाध्यक्ष	केशव महर्जन	ने.का.
२.	पूर्णबहादुर श्रेष्ठ	एमाले	"	मनोज रानाभाट	ने.का.
३.	चन्द्रमित्र पण्डित	ने.का.	"	विकास थापा	एमाले
४.	हरिप्रसाद आचार्य	एमाले	"	अर्पण पोखरेल	ने.का.
५.	पदमपाणी सुवेदी	एमाले	"	युद्धप्रसाद श्रेष्ठ	ने.का.
६.	हरिविलास कोइराला	ने.का.	"	कृष्णलाल श्रेष्ठ	ने.का.
७.	राजेन्द्रमणि काफ्ले	एमाले	"	राजेन्द्रमणि काफ्ले	ए.समाजवादी
८.	दामोदर न्यौपाने	ने.का.	"	जीवनाथ कँडेल	ने.का.
९.	यमलाल कँडेल	एमाले	"	यमलाल कँडेल	ए.समाजवादी
१०.	अरुण पीडित भण्डारी	एमाले	"	परमेश्वर खनाल	ने.का.
११.	बाबुराम अधिकारी	एमाले	"	कमलबहादुर मल्ल	एमाले
१२.	नरेन्द्रकुमार कन्दङ्वा	एमाले	"	लेखराज पन्त	एमाले
१३.	प्रकाश दवाडी	मा.के.	"	प्रकाश दवाडी	मा.के.
१४.	ओमप्रसाद पोखरेल	ने.का.	"	राजेन्द्र साँखी	ने.का.
१५.	शम्भुबहादुर भण्डारी	ने.का.	"	श्रीकृष्ण देवकोटा	ने.का.
१६.	चतुरमान गुरुड	एमाले	"	अमृत हमाल	ने.का.
	मध्यावधि निर्वाचनमा अमृत हमाल	ने.का.	"		
१७.	ललितमान तामाङ	ने.का.	"	ललितमान तामाङ	ने.का.
१८.	दीपक लामा	ने.का.	"	बाबुराम राना मगर	एमाले
१९.	कर्णबहादुर गुरुड	ने.का.	"	प्रकाश तामाङ	एमाले
२०.	मणिलाल तामाङ	ने.का.	"	मुक्तिप्रसाद घले	ने.का.
२१.	चित्रसेन अधिकारी	ने.का.	"	कृष्णकुमार गुरुड	ने.का.
२२.	विष्णुराज महतो	एमाले	"	विष्णुराज महतो	ए.समाजवादी
२३.	नरिनारायण पौडेल	एमाले	"	दीपक दवाडी	ने.का.
२४.	कान्छा मल्ल	एमाले	"	रामबहादुर गोदार	मा.के.
२५.	विजयकुमार भुजेल	एमाले	"	छवीलाल सापकोटा	स्वतन्त्र
२६.	ज्ञानप्रसाद खनाल	मा.के.	"	ज्ञानप्रसाद खनाल	मा.के.
२७.	गोविन्द तामाङ	ने.का.	"	रामबहादुर भण्डारी	ने.का.
२८.	आसबहादुर कुमाल	एमाले	"	दण्डपाणी रिजाल	एमाले
२९.	मानबहादुर मगर	एमाले	"	सूर्यबहादुर गुरुड	ने.का.
महानगर कार्यपालिका महिला सदस्य					
वि.सं. २०७४			वि.सं. २०७९		
क्र.सं	नाम	दल	नाम	दल	
१	पवित्रा के.सी	ने.का.	सृजना अधिकारी	ने.का.	

२	गीताकुमारी शर्मा	ने.का.	सुकमाया परियार	ने.का.
३	विना गुरुड	एमाले	विना नेपाली	मा.के.
४	पार्वती विश्वकर्मा	"	शारदा पोखरेल	ने.का.
५	धनकुमारी विश्वकर्मा	"	नर्मदा सापकोटा	ने.का.
महानगर कार्यपालिका दलित / अल्पसंख्यक सदस्य				
वि.सं. २०७४			वि.सं. २०७९	
क्र.सं.	नाम	दल	नाम	दल
१	मनबहादुर वि.क.	एमाले	गोपाल दराई	ने.का.
२	चक्रबहादुर रुचाल	"	कोपिला उपरकोटी	ए.समाजवादी
३	टेकलाल वि.क.	"	विष्णुबहादुर भुजेल	मा.के.

- स्रोत:- १. टोलबस्तीहरूका लागि भरतपुर पार्श्वचित्र २०७६ ।
 २. नयाँ वडा अन्तरगतका साविक तथा नयाँ वडाहरूका लागि बेभसाइडबाट ।
 ३. निर्वाचन आयोग चितवन

संघीय तथा प्रदेश निर्वाचन

यस महानगरपालिका संघीय संसदका लागि २ र ३ दुवै निर्वाचन क्षेत्रमा पर्दछ भने प्रदेश सभाका लागि २ को क र ख तथा ३ को क र ख गरी ४ वटा निर्वाचन क्षेत्रसंग जोडिएको देखिन्छ । यस महानगरपालिकाका कुन कुन वडाहरू कुन कुन निर्वाचन क्षेत्र अन्तरगत पर्दछन् भन्ने विवरण तलको तालिकाबाट प्रस्ट हुनेछ ।

क्र.सं.	संघीय नि. क्षेत्र	प्रदेश नि. क्षेत्र	भरतपुर महानगरपालिकाका अन्तरगतका वडाहरू	निर्वाचित सांसद	
				प्रदेश सभा	संघीय सांसद
१	२	क	१, ३, २९	घनश्याम दाहाल	कृष्णभक्त पोखरेल
		ख	२, ४, ५, ७, १०, ११, १२	विजय सुवेदी	
२	३	क	६, ८, ९, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २६, २७, २८	कृष्णप्रसाद भुर्तेल	पुष्पकमल दाहाल
		ख	१३, १४, २१, २२, २३, २४, २५	रामलाल महतो	

निष्कर्ष

पौराणिक कालदेखि नै पवित्र तीर्थस्थल देवघाटको महिमा बोकेको, नेपालको प्राचीन मध्यकालीन तथा आधुनिक इतिहासमा समेत उल्लेखनीय स्थलका रूपमा रहँदै आएको यस इलाकाको नामकरण कहिलेबाट र कसरी भएको थियो भन्ने बहसको विषय उठान नामकरण हुने क्रममा बखानसिंह गुरुडको नामबाट बखानपुर, सरदार गुज्जमानसिंहको नामबाट गुज्जनगर, पारसमाणि प्रधानको नामबाट पारसनगरभै तत्कालीन प्रहरी थानाका थानेदार भरत गुरुडको नामबाट भरतपुर भएको भन्ने कथन पाइए पनि आधिकारिक दस्तावेजबाट खण्डन नहुँदा अन्यथा मान्न सकिँदैन ।

वि.सं. २०१३बाट प्रयोगमा रहेको भरतपुर बस्ती पञ्चायती व्यवस्था लागु भएपछि वि.सं. २०१८ मा चितवनमा कायम भएका १८ गाउँपञ्चायतमध्ये भरतपुर गाउँपञ्चायत एक गाउँपञ्चायतका रूपमा विकसित रह्यो । जिल्ला सदरमुकाम क्षेत्रमा रहेको यस गाउँपञ्चायत समयको विकास क्रममा नगर पञ्चायत, नगरपालिका, उपमहानगरपालिका र महानगरपालिकामा रुपान्तरित भयो । यस लेखमा नेपालका ६ वटा महानगरपालिकामध्ये एक महानगरपालिकाका रूपमा रहेको यस महानगरपालिकास्थित विभिन्न गाउँपञ्चायतहरूको स्वरूप र जनप्रतिनिधिहरूको विवरणात्मक चित्र उतारिएको छ ।

सन्दर्भसूची

- अधिकारी, नवराज, (२०५६), नेपालका आम निर्वाचनहरू, काठमाडौं : अन्तर्राष्ट्रिय मञ्च ।
- गाउँपञ्चायतको सुव्यवस्था गर्न बनेको ऐन - २०१८, चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- गाउँसभा गठन र गाउँपञ्चायत चुनाव निर्देशन, चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- चितवन जिल्ला गाउँ तथा नगरपञ्चायत वडा विभाजन टोलीको निर्णय पुस्तिका, (२०३५), चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- चितवन जिल्ला गाउँ तथा नगर पञ्चायत वडा विभाजन टोलीको निर्णय पुस्तिका, (२०३८), चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- चितवन जिल्ला पार्श्वचित्र, (२०५९), चितवन : जिल्ला विकास समिति, सूचना तथा अभिलेख केन्द्र ।
- चितवनस्थित गाउँसभा तथा गाउँपञ्चायतको सीमाना, क्षेत्रफल र जनसंख्या निर्धारण संबन्धी दस्तावेज, (२०१८), अप्रकाशित ।
- जिल्ला पञ्चायत (निर्वाचन) को नियम, (२०१९), चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- जिल्ला सभा, जिल्ला पञ्चायत सभापति, उप-सभापति र अन्य सदस्यहरूको निर्वाचनको निमित्त बनाइएको निर्देशिका, (२०१९), चितवन: जिल्ला पञ्चायत, अप्रकाशित ।
- थापा, धर्मराज, (२०५०), चितवन दर्पण, कमलादी : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।
- देवकोटा, ग्रीष्मबहादुर, (२०४०), नेपालको राजनीतिक दर्पण, तेस्रो भाग (पञ्चायत व्यवस्थाको प्रादुर्भाव), दो.सं. काठमाडौं: उपेन्द्रबहादुर देवकोटा ।
- नेपाल अधिराज्यको संविधान - २०४७ ।
- नेपाल ऐन संग्रह, (२०३१), खण्ड २, श्री ५को सरकार, काठमाडौं: कानून मन्त्रालय तथा न्याय मन्त्रालय, कानून किताव व्यवस्था समिति, ।
- नेपाल ऐन संग्रह, (२०४४), खण्ड २, श्री ५ को सरकार, कानून तथा न्याय मन्त्रालय, कानून किताव व्यवस्था समिति ।
- नेपालको अन्तरिम संविधान, (२०६३), काठमाडौं: नेपाल सरकार ।
- नेपालको संविधान, (२०१९), काठमाडौं: नेपाल सरकार । ।
- नेपालको संविधान, (२०१९), तेस्रो संशोधन, (२०३७), काठमाडौं: नेपाल सरकार । ।
- नेपालको संविधान, (२०७२), काठमाडौं: नेपाल सरकार । ।
- पञ्चायत ऐन, (२०३८), काठमाडौं : कानून मन्त्रालय तथा न्याय मन्त्रालय, कानून किताव व्यवस्था समिति ।
- बानियाँ, कर्णबहादुर, (२०७५), म्याग्दीको इतिहास, संस्कृति र सम्यता, चितवन : विष्णुदेवी बानियाँ ।
- मल्ल, ज्ञानेन्द्र (सं), (२०५७), जय नेपाल स्मारिका, चितवन : नेपाली कांग्रेस क्षेत्रीय समिति, क्षेत्र नं. २, चितवन ।
- रेग्मी, राजेन्द्रप्रसाद, (२०७४) चितवनको ऐतिहासिक विवेचना, काठमाडौं : सुकुन्दा पुस्तक पसल ।
-, (२०७८) चितवनको प्रशासनिक संरचना, प्रतिनिधित्वको व्यवस्था र जनप्रतिनिधिहरू, चितवन दर्पण, जिल्ला समन्वय समिति चितवन ।
- स्थानीय निकाय सम्बन्धी ऐन २०४८, (२०४९), काठमाडौं: कानुन, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय, कानून किताव व्यवस्था समिति ।